

T.C.
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIğI
Tarımsal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼ę¼
Antepfıstığı Araştırma Enstit¼s¼ M¼d¼rl¼ę¼

**BAZI TRABZON HURMASI ÇEŞİTLERİNİN GAZİANTEP
BÖLGESİNE ADAPTASYONU**

Uz. Abdulkadir AKGÜN Uz. Mehmet UZUN Dr. Yusuf AYDIN

YAYIN NO : 28

KASIM / 2007
GAZİANTEP

T.C.
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
Tarımsal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼Đ¼
Antepfıstığı Araştırma Enstit¼s¼ M¼d¼rl¼Đ¼

**BAZI TRABZON HURMASI ÇEŞİTLERİNİN GAZİANTEP
BÖLGESİNE ADAPTASYONU**

Uz. Abdulkadir AKĐ¼N Uz. Mehmet UZUN Dr. Yusuf AYDIN

YAYIN NO : 28

**KASIM / 2007
GAZİANTEP**

ÖNSÖZ

Bölgemizde çevreden kontrolsüzce getirilen Trabzon hurması fidanları ile yetiştiricilik yapılmaktadır. Ancak; yetiştirilen çeşitlerin bir tespiti yapılamamakta ve verim yönünden bir standart yakalanamamaktadır.

Bu projeyle, ismine doğru, bölgeye uyan yeni çeşitlerin adaptasyonunu sağlamak ve yeni çeşitler ile birlikte damla sulama sistemini de üreticilere benimsetmek amaçlanmıştır. Böylece Trabzon hurması yetiştiriciliği bölgede daha bilinçli bir şekilde yapılması ve sulu koşullarda alternatif bir ürün olarak yöre üreticisine önerilmesi sağlanmış olacaktır.

Proje çalışmalarım süresince bana destek olan Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü eski müdürü; Dr. Hüseyin TEKİN ve projeyi başlatan Dr. Mehmet KÖROĞLU'na, Enstitü müdürümüz Selim ARPACI'ya, projemi maddi açıdan destekleyen Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'ne teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca projemin yürütülmesinde maddi manevi desteğini gördüğüm herkese sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
Önsöz	I
İçindekiler	II
Çizelge Listesi	III
Öz	IV
Abstract	V
1. Giriş	1
2. Literatür Özeti	3
3. Materyal ve Metot	5
3.1. Materyal	5
3.2. Metot	5
3.2.1. Fenoloji Takibi	5
3.2.2. Verim Değerlerinin Alınması	5
3.2.3. Kalite Değerlerinin Belirlenmesi	5
3.2.4. İstatistiksel Analizler	6
4. Bulgular ve Tartışma	7
4.1. Fenolojik Devreler	7
4.2. Kalite Değerleri	7
4.3. Verim	9
5. Sonuç ve Öneriler	11
6. Özet	12
7. Literatür Listesi	14
8. Yürütücülerin Özgeçmişi	15

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Çizelge 1. Trabzon hurması tip ve çeşitlerinin fenolojik gözlem değerleri	7
Çizelge 2. Trabzon hurması tip ve çeşitlerinin bazı kalite değerleri	8
Çizelge 3. Trabzon hurması tip ve çeşitlerinin ortalama meyve ağırlıkları (g)	8
Çizelge 4. Trabzon hurması tip ve çeşitlerinin bazı kalite değerleri	9
Çizelge 5. Trabzon hurması tip ve çeşitlerinin ortalama verim değerleri (kg/ağaç)	10

ÖZ

Gaziantep ili Büyükşahinbey kasabasında yürütülen deneme 5 Trabzon Hurması tip ve çeşidiyle (Hachiya, Fuyu, 07 TH 14, 07 TH 40 ve Moralı), sulu koşullarda 6x4m dikim aralık mesafesinde kurulmuştur

Bu projenin Subtropik İklim Meyveleri 2005 yılı Program Değerlendirme Toplantısında alınan karar gereği ülkesel bazda Trabzon hurması seleksiyon projesiyle entegre edilmesi ve mevcut haliyle ara sonuç raporunun hazırlanması kararlaştırılmıştır.

Yapılan fenolojik gözlemlere göre en erken olgunlaşma; Hachiya çeşidinde (29 Eylül), en geç olgunlaşma ise, Moralı tipinde (15 Ekim) olmuştur.

Ortalama meyve ağırlığı bakımından, çeşitler arasında istatistiksel fark bulunmuş, en yüksek değer Moralı tipinden (104 g) elde edilirken en düşük değer 07 TH 40 tipinde (49 g) görülmüş, diğer tip ve çeşitler bu iki grup arasında yer almıştır.

Proje sonunda verim bakımından da çeşit ve tipler arasında istatistiksel fark bulunmuş, en yüksek değer Fuyu çeşidinden (37 kg/ağaç) elde edilirken en düşük değer Hachiya (2 kg/ağaç) çeşidinde görülmüş, diğer tipler bu iki grup arasında yer almıştır.

Elde edilen ara sonuçlara göre; Fuyu çeşidinin, yörede alternatif bir ürün olabileceği, görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Diospyros kaki* L., Trabzon hurması, sulu koşullar, GAP.

ABSTRACT

This research was carried out in Büyükşahinbey district of Gaziantep. In this experiment 5 persimmon cultivars and types (Hachiya, Fuyu, 07 TH 14, 07 TH 40 ve Moralı) were planted at a spacing of 6 x 4 m under irrigated conditions.

According to a decision, taken from the Subtropical Climate Fruits Group Meeting in 2005, this project has been integrated with national persimmon selection project. In such a case, the project has been ended with interim results.

According to phenological data, the earliest ripening was observed at Hachiya cultivar (29 September), while the latest ripening was observed at Moralı type (15 October).

The highest fruit weight was obtained from Moralı (104 g) and the lowest from the 07 TH 40 (49 g).

According to yield per tree; Fuyu (37 kg per tree) cultivar was higher than the other cultivars. Hachiya (2 kg per tree) was the lowest as to yield in the experiment.

Finally, Fuyu was adapted to the GAP region under irrigated conditions, and it might be alternative fruit for farmers

Key words: *Diospyros kaki* L., persimmon, irrigated conditions, GAP.

1. GİRİŞ

Trabzon hurması (*Diospyros kaki* L.) Dünya'da çoğunlukla subtropik iklim kuşaklarında yetiştiriciliği yapılan bir meyve türüdür. Çin kökenli bir meyve türüdür. En çok Japonya'da yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bununla birlikte, ABD, Brezilya, İtalya, İsrail, Yeni Zelanda ve Güney Kore'de önemli miktarlarda Trabzon hurması üretimi yapılmaktadır (Kitagawa ve Glucina, 1984; Alistair ve ark., 1995).

Anavtanı Uzakdoğu olan Trabzon hurmasının, birçok yabancı menşeli meyve türleri gibi Türkiye'de başarıyla yetiştirilen bu meyvenin; "Trabzon hurması" olarak bilinmesinin sebebi, ilk önce Artvin yöresinde görülmüş olmasıdır. Yıllar önce Artvin'in Trabzon'a bağlı bir bucak olması dolayısıyla bu meyve Trabzon hurması ismiyle tanınır. "Cennet hurması" olarak da bilinen Trabzon hurmasının, Türkiye'de Kuzey Anadolu, Hatay ve Antalya civarlarında yetiştiği bilinmektedir (Anonim₁, 2006).

Trabzon hurması yetiştiriciliğinin yıllar öncesine dayanmasına rağmen gerek üretim gerekse pazarlama açısından henüz istenilen düzeye ulaşmadığı, 40'ın üzerinde ilde, ancak 750 bin Trabzon hurması ağacı yetiştirildiği, bu ağaçlardan sadece 15 bin ton ürün alınabildiği bildirilmektedir (Anonim₁, 2006).

Trabzon hurması, A vitamini ve karbonhidrat açısından çok zengin olması nedeniyle kalp-damar sistemi hastalıklarının tedavisinde şifalıdır, bağışıklık sistemini kuvvetlendirmekte, sindirim sistemi hastalıklarına iyi gelmektedir. Antioksidanlarca zengin olması nedeniyle günümüzde yaygın olarak görülen kanserden korunmada önemli bir yer tutmaktadır. Bu meyvenin, zayıflığın giderilmesi, kansızlık, vitamin eksikliği ve mide-bağırsak hastalıklarına iyi geldiği bildirilmektedir. Trabzon hurması yenmeye devam edilirse ishali kesmekte, iştahı açmakta, mideyi kuvvetlendirmekte, safranın hararetini gidermekte, mide gastritini önlemekte, bağırsak iltihabını iyileştirmektedir. Trabzon hurmasının yaprakları kaynatılıp saç ve yüz yıkanırca cilt ve saç güzelleşmektedir. Trabzon hurmasının yaprakları kaynatılarak elde edilecek su, temizlikte kullanılabilir (Anonim₁, 2006).

Yetkililerden edinilen bilgilere göre, Karadeniz Bölgesi'nde tütün, çay, fındık ve pancar yetişen topraklara uyum sağlayan Trabzon hurmasının iyi bir pazarı bulunmaktadır. Pazarın talep ettiği çeşitleri yetiştiren çiftçi, yurtiçinde ve yurtdışında satış sıkıntısı çekmemektedir. Toprağın özelliğine göre 5 x 5 veya 6 x 6 metre aralıklarla dikilecek 30-

40 fidanla oluşacak bir Trabzon hurması bahçesinde verim üç yaşında başlamakta, 6-8 yaşında ortalama 4-5 bin kilo meyve alınabilen bir dönüm bahçenin geliri, fındık, tütün, pancar, buğday, arpa vb. tarım ürünlerinin gelirini kat kat aşmaktadır (Anonim₂, 2006).

Trabzon hurması yetiştiriciliğinin en çok Hatay ilinde yapıldığı, bunun sırasıyla Adana ve Mersin illerinin takip ettiği bildirilmekle beraber (Onur. 1990; Özcan, 1994a; Özcan, 1994b), yöremizde de Trabzon hurması yetiştiriciliği kontrolsüz bir şekilde yaygınlaşmaktadır.

Bu güne kadar, GAP bölgesinde veya bu bölgeyi temsil edebilecek yörelerde sulu koşullarda Trabzon hurması yetiştiriciliğinin ekonomik olup olmayacağı konusunda herhangi bir deneme yapılmamıştır. Enstitümüzün sulu koşullarda Trabzon hurması yetiştiriciliğinin yöre üreticisine uygulamalı olarak gösterilmesiyle, üretici bu alana yönlendirilecek, ülkemiz ve üreticimiz bütçesine çok önemli katkılar olacaktır.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

Trabzon hurmasının (*Diospyros kaki* L.) anavatanı Çin olmakla birlikte, bu meyve türüne Japonya'da , daha çok Uzakdoğu ülkelerinde geniş sahalarda yetiştirilmekte olduğu bildirilmiştir (George ve Nissen, 1985).

Hindistan'da 1922 yılında getirilmiş ve Himalayaların 914-1524 m yüksekliklerinde çok iyi yetiştiği bildirilmektedir (Singh, 1963)

Trabzon hurması (*Diospyros kaki* L.) Dünya'da çoğunlukla subtropik iklim kuşaklarında yetiştiriciliği yapılan bir meyve türüdür. Çin kökenli bir meyve türüdür. En çok Japonya'da yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bununla birlikte, ABD, Brezilya, İtalya, İsrail, Yeni Zelanda ve Güney Kore'de önemli miktarlarda Trabzon hurması üretiminin yapıldığı bildirilmektedir (Kitagawa ve Glucina, 1984; Alistair ve ark., 1995).

Anavatanı Uzakdoğu olan Trabzon hurmasının, birçok yabancı menşeli meyve türleri gibi Türkiye'de başarıyla yetiştirilen bu meyvenin; "Trabzon hurması" olarak bilinmesinin sebebi, ilk önce Artvin yöresinde görülmüş olmasıdır. Yıllar önce Artvin'in Trabzon'a bağlı bir bucak olması dolayısıyla bu meyve Trabzon hurması ismiyle tanınır. "Cennet hurması" olarak da bilinen Trabzon hurmasının, Türkiye'de Kuzey Anadolu, Hatay ve Antalya civarlarında yetiştiği bilinmektedir (Anonim₁, 2006).

Trabzon hurması yetiştiriciliğinin yıllar öncesine dayanmasına rağmen gerek üretim gerekse pazarlama açısından henüz istenilen düzeye ulaşmadığı, 40'ın üzerinde ilde, ancak 750 bin Trabzon hurması ağacı yetiştirildiği, bu ağaçlardan sadece 15 bin ton ürün alınabildiği bildirilmektedir (Anonim₁, 2006).

Trabzon hurması, A vitamini ve karbonhidrat açısından çok zengin olması nedeniyle kalp-damar sistemi hastalıklarının tedavisinde şifalıdır, bağışıklık sistemini kuvvetlendirmekte, sindirim sistemi hastalıklarına iyi gelmektedir. Antioksidanlarca zengin olması nedeniyle günümüzde yaygın olarak görülen kanserden korunmada önemli bir yer tutmaktadır. Bu meyvenin, zayıflığın giderilmesi, kansızlık, vitamin eksikliği ve mide-bağırsak hastalıklarına iyi geldiği bildirilmektedir. Trabzon hurması yenmeye devam edilirse ishali kesmekte, iştahı açmakta, mideyi kuvvetlendirmekte, safranın hararetini gidermekte, mide gastritini önlemekte, bağırsak iltihabını iyileştirmektedir. Trabzon

hurmasının yaprakları kaynatılıp saç ve yüz yıkanırca cilt ve saç güzelleşmektedir. Trabzon hurmasının yaprakları kaynatılarak elde edilecek su, temizlikte kullanılabilir (Anonim₁, 2006).

Yetkililerden edinilen bilgilere göre, Karadeniz Bölgesi'nde tütün, çay, fındık ve pancar yetişen topraklara uyum sağlayan Trabzon hurmasının iyi bir pazarı bulunmaktadır. Pazarın talep ettiği çeşitleri yetiştiren çiftçi, yurtiçinde ve yurtdışında satış sıkıntısı çekmemektedir. Toprağın özelliğine göre 5 x 5 veya 6 x 6 metre aralıklarla dikilecek 30-40 fidanla oluşacak bir Trabzon hurması bahçesinde verim üç yaşında başlamakta, 6-8 yaşında ortalama 4-5 bin kilo meyve alınabilen bir dönüm bahçenin geliri, fındık, tütün, pancar, buğday, arpa vb. tarım ürünlerinin gelirini kat kat aşmaktadır (Anonim₂, 2006).

Trabzon hurması meyvelerinin özellikle A ve E vitaminleri ile karbonhidratlarca zengin olduğu bildirilmiştir (Onur, 1990).

Trabzon hurması yetiştiriciliğinin en çok Hatay ilinde yapıldığı, bunun sırasıyla Adana ve Mersin illerinin takip ettiği bildirilmiştir (Onur, 1990; Özcan, 1994a; Özcan, 1994b).

Trabzon hurması bahçesi kurarken en uygun dikim aralığı mesafesinin, anaca ve toprak yapısına bağlı olarak 5x5 ve 6x6 olması gerektiği bildirilmiştir (Kitagawa ve Glucina, 1984).

Fuyu çeşidinin meyveleri orta irilikte, basık, meyve kabuğu ve meyve eti turuncu renkte, tat ve kalitesi iyi olan bir çeşittir. Son yıllarda üretimi en çok yapılan Fuyu'nun sert iken yenilebilen ve buruk olmayan bir çeşit olduğu bildirilmiştir (Childers, 1983).

3. MATERYAL ve METOT

3.1. Materyal

Bu denemede 5 Trabzon Hurması tip ve çeşidi (Hacıya, Fuyu, 07 TH 14, 07 TH 40 ve Moralı), projenin materyali oluşturulmuştur. 1996 Mart ayında bütün çeşitler aşılı olarak deneme parseline dikilmişlerdir.

3.2. Metot

Deneme Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü'ne 20 km uzaklıktaki, Büyükşahinbey Beldesinde Ali GÜMÜŞ'ün bahçesine kurulmuştur. Araştırma , tesadüf parselleri deneme desenine göre, her çeşit ve tip ten 5 adet fidan olacak şekilde 6x4 m dikim aralık mesafesinde (Kitagawa ve Glucina, 1984) kurulmuştur. Sulama, üreticinin kuyusundan sağlanan su ile sıra arasına salma sulama şeklinde yapılmıştır. Denemenin bulunduğu parseldeki toprağın; su tutma kapasitesi yüksek, ağır bünyeli ve kaymak tabakası bağlama özelliğinde olması nedeniyle salma sulama sistemi tercih edilmiştir (Yıldırım 1996)

3.2.1. Fenoloji Takibi

- Tomurcukların kabarmaya başladığı tarih,
- Çiçeklenme başlangıcı,
- Çiçeklenme sonu,
- Meyve olum zamanı,
- Yaprakların dökülmeye başladığı tarihler belirlenmiştir.

3.2.2. Verim Değerlerinin Alınması

Denemede bulunan ağaçlar ayrı ayrı tartılarak her ağaçtan elde edilen toplam meyve miktarı (kg/ağaç) değerleri elde edilmiştir.

3.2.3. Kalite Değerlerinin Belirlenmesi

- Ortalama meyve ağırlığı (g),

- Meyve eni (mm)
- Meyve boyu (mm),
- Meyve şekli,
- Kaliks iriliği,
- Çekirdek sayısı (adet/meyve)
- Çekirdek iriliği incelenmiştir.

3.2.4. İstatistiksel Analizler

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizleri, tesadüf blokları deneme desenine göre yapılmış ve ortalamalar arasındaki farklar DUNCAN MRT testine göre %5 önem düzeyinde saptanmıştır.

4. BULGULAR ve TARTIŞMA

4.1. Fenolojik Devreler

Araştırmanın yürütüldüğü zaman süresince çiçeklenme başlangıcı, tam çiçeklenme, çiçeklenme sonu, meyve olum zamanı ve yaprakların döküldüğü tarihler bakımından takip edilmiştir.

Çiçeklenme başlangıç tarihleri bakımından çeşitler arasında 5 gün, ilk çiçeklenme tarihleri bakımından 3 gün, çiçeklenme sonu bakımından 4 gün ve yaprak dökülme tarihleri bakımından ise 1 gün fark olduğu gözlenmiştir. Çeşitler arasında en erken meyve olum zamanı Hachiya çeşidinde görülürken, en geç meyve olum zamanı Morali tipinde gözlenmiştir (Çizelge 1).

Çizelge 1. Trabzon hurması tip ve çeşitlerinin fenolojik gözlem değerleri

ÇEŞİTLER	Çiçek Tomurcuklarının Patlaması	İlk Çiçeklenme	Çiçeklenme Sonu	Meyve Olum Zamanı	Yaprakların Dökülmesi
HACHIYA	17.05	18.05	24.05	29.09	10.11
FUYU	16.05	15.05	20.05	10.10	10.11
07 TH 14	14.05	16.05	20.05	08.10	11.11
07 TH 40	16.05	18.05	24.05	09.10	11.11
MORALI	12.05	15.05	20.05	15.10	11.11

4.2. Kalite Değerleri

Araştırma süresinin sonu olan 2005 yılı ortalama değerlerine göre yapılan istatistik analiz sonuçlarına göre denemede bulunan tip çeşitler arasında ortalama meyve irilikleri bakımından fark çıkmıştır. En iri meyve oluşumu Morali tipinde (104 g) görülürken bunu, Hachiya çeşidi (97 g) ve 07. TH. 14 tipi (94 g) izlemiş, en düşük değer ise; 07. TH. 40 tipinde (49 g) gözlenmiştir (Çizelge 2).

Çizelge 2. Trabzon hurması tip ve çeşitlerinin bazı kalite değerleri

ÇEŞİTLER	Ağırlık (g)	En (mm)	Boy (mm)
HACİYA	97 b	55.0	59.0
FUYU	80 c	56.2	39.5
07 TH 14	94 b	57.6	54.3
07 TH 40	49 d	48.5	40.0
MORALI	104 a	61.7	52.0
D (%5)	5.3	-	-

Araştırmanın son 3 yılında elde edilen verilerin ortalaması alındığında meyve ağırlıkları bakımından çeşit ve tipler arasında istatistiki olarak fark bulunmuştur. Ortalama meyve ağırlığı bakımından en yüksek değer; Morali tipinden (108.97 g) elde edilirken bunu bir grup oluşturarak 07 TH 14 tipi (100.43 g), Hacıya çeşidi (87.23 g) ve Fuyu çeşidi (77.77 g) takip etmiş, en düşük değer ise 07 TH 40 tipinden (70.53 g) elde edilmiştir (Çizelge 3).

Çizelge 3. Trabzon hurması tip ve çeşitlerinin ortalama meyve ağırlıkları (g)

ÇEŞİTLER	YILLAR			ORTALAMA
	2002	2003	2005	
HACİYA	77.4	87.3	97.0	87.23 ab
FUYU	58.8	94.5	80.0	77.77 ab
07 TH 14	70.4	136.9	94.0	100.43 ab
07 TH 40	73.7	88.9	49.0	70.53 b
MORALI	85.1	137.8	104.0	108.97 a
D(%5)	-	-	-	29.59

Deneme de bulunan çeşit ve tiplerin kaliks irilikleri arasında bir fark görülmemiş hepsinin orta büyüklükte kaliks yaptıkları gözlenmiştir.

Çekirdek iriliği bakımından en iri çekirdek yapısı Hachiya çeşidinde gözlenmiş, diğer tip ve çeşitlerin küçük çekirdekli olduğu gözlenmiştir. Çekirdek sayısı bakımından rakamsal olarak en fazla çekirdek sayısı Fuyu çeşidinde (8 adet/meyve) görülürken, en az çekirdek sayısı, 07.TH.14 (4 adet/meyve) ve Moralı (4 adet/meyve) tipinde gözlenmiştir (Çizelge 4).

Çizelge 4. Trabzon hurması tip ve çeşitlerinin bazı kalite değerleri

ÇEŞİTLER	Meyve Şekli	Kaliks İriliği	Çekirdek Sayısı (adet/meyve)	Çekirdek İriliği
HACHIYA	Konik	Orta	5	Büyük
FUYU	Basık	Orta	8	Küçük
07 TH 14	Yuvarlağımsı	Orta	4	Küçük
07 TH 40	Yuvarlağımsı	Orta	6	Küçük
MORALI	Yuvarlağımsı	Orta	4	Küçük

4.3. Verim

Çeşitlerin adaptasyonunu gösteren en önemli kriterlerden olan verim incelendiğinde, denemede bulunan çeşitler içerisinde en fazla verim değeri, Fuyu (23.07 kg/ağaç) çeşidinden elde edilmiş, bunu sırasıyla; 07 TH 40 (15.27 kg/ağaç) ve Moralı (10.10 kg/ağaç) tipleri takip etmiş, en düşük değerler ise, 07 TH 14 (05.23 kg/ağaç) tipi ve Hachiya (03.13 kg/ağaç) çeşidinde gözlenmiştir. Yıllara göre ve son 3 yıllık ortalama değerler dikkate alındığında, denemede yer alan tip ve çeşitler arasında verim yönünden önemli farklılıkların olduğu görülmektedir (Çizelge 5).

Çizelge 5. Trabzon hurması tip ve çeşitlerinin ortalama verim değerleri (kg/ağaç)

ÇEŞİTLER	YILLAR			ORTALAMA
	2002	2003	2005	
HACIYA	02.7	04.7	02.0	03.13 b
FUYU	06.1	26.1	37.0	23.07 a
07 TH 14	01.0	09.1	05.6	05.23 b
07 TH 40	06.2	23.2	16.4	15.27 ab
MORALI	03.7	09.2	17.4	10.10 ab
D (%5)	-	-	-	12.51

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırma sonunda yapılan fenolojik gözlemlere göre en erken olgunlaşma; Hachiya çeşidinde (29.09), en geç olgunlaşma ise, Moralı tipinde (15.10) olmuştur.

Ortalama meyve ağırlığı bakımından, çeşitler arasında istatistiksel fark bulunmuş, en yüksek değer Moralı tipinden (104 g) elde edilirken en düşük değer 07 TH 40 tipinde (49 g) görülmüş, diğer tip ve çeşitler bu iki grup arasında yer almıştır.

Proje sonunda verim bakımından da çeşit ve tipler arasında istatistiksel fark bulunmuş, en yüksek değer Fuyu çeşidinden (37 kg/ağaç) elde edilirken en düşük değer Hachiya (2 kg/ağaç) çeşidinde görülmüş, diğer tipler bu iki grup arasında yer almıştır.

Elde edilen ara sonuçlara göre; Fuyu çeşidinin meyvelerinin, sert iken yenilebilmesi (Childers, 1983) ve Akdeniz meyve sineğine karşı dayanıklılığı bakımından yörede alternatif bir ürün olabileceği, görülmüştür. Ancak; Sulu koşullarda Trabzon hurması yetiştiricili için Gaziantep yöresinde ümitvar olan tip ve çeşitler verim yönünden tam olarak belirlenememiştir.

Suptropik iklim bitkileri 2005 yılı grup toplantısında alınan karar gereği ülkesel bazda Trabzon hurması seleksiyon projesiyle entegre edilmesi kararlaştırılmıştır. Bu kapsamda; projenin mevcut haliyle ara sonuç raporunun hazırlanması, Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsünün selekte ettiği 60 tip ten en iyi değerleri veren 10 tipin de mevcut tip ve çeşitlere eklenerek Mart-2006 da yeniden deneme kurulması kararlaştırılmıştır.

Alınan karar gereği, Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsünün selekte ettiği 60 tip ten en iyi değerleri veren 10 tipin aşılı fidanları üretilmiş ve Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü'nde deneme yeniden dikilerek deneme kurulmuştur.

Deneme sonunda yöreye uygun tip ve çeşitler önerilebilecektir.

6. ÖZET

Trabzon hurması yetiştiriciliğinin en çok Hatay ilinde yapıldığı, bunun sırasıyla Adana ve Mersin illerinin takip ettiği bildirilmekle beraber (Onur. 1990; Özcan, 1994a; Özcan, 1994b), yöremizde de Trabzon hurması yetiştiriciliği kontrolsüz bir şekilde yaygınlaşmaktadır.

Bu güne kadar, GAP bölgesinde veya bu bölgeyi temsil edebilecek yörelerde sulu koşullarda Trabzon hurması yetiştiriciliğinin ekonomik olup olmayacağı konusunda herhangi bir deneme yapılmamıştır. Enstitümüzün sulu koşullarda Trabzon hurması yetiştiriciliğinin yöre üreticisine uygulamalı olarak gösterilmesiyle, üretici bu alana yönlendirilecek, ülkemiz ve üreticimiz bütçesine çok önemli katkılar olacaktır.

Bu projeye, bölgeye uyan yeni tip ve çeşitlerin adaptasyonunu sağlamak ve sulu koşullarda Trabzon hurması yetiştiriciliğinde alternatif çeşit ve tipleri üreticilere benimsetmek amaçlanmıştır.

Proje kapsamında Gaziantep ili Büyükşehir kasabasında yürütülen deneme 5 Trabzon Hurması tip ve çeşidiyle (Hachiya, Fuyu, 07 TH 14, 07 TH 40 ve Moralı), sulu koşullarda 6x4m dikim aralık mesafesinde ve tesadüf blokları deneme desenine göre kurulmuştur. Sulama, üreticinin kuyusundan sağlanan su ile sıra arasına salma sulama şeklinde yapılmıştır. Denemenin bulunduğu parseldeki toprağın; su tutma kapasitesi yüksek, ağır bünyeli ve kaymak tabakası bağlama özelliğinde olması nedeniyle salma sulama sistemi tercih edilmiştir (Yıldırım 1996)

Fenoloji takibi olarak; Tomurcukların kabarmaya başladığı tarih, Çiçeklenme başlangıcı, Çiçeklenme sonu, Meyve olum zamanı, ve Yaprakların dökülmeye başladığı tarihler belirlenmiştir.

Denemede bulunan ağaçlar ayrı ayrı tartılarak her ağaçtan elde edilen toplam meyve miktarı (kg/ağaç) değerleri elde edilmiştir.

Kalite Değerlerinin Belirlenmesi için; Ortalama meyve ağırlığı (g), Meyve eni (mm), Meyve boyu (mm), Meyve şekli, Kaliks iriliği, Çekirdek sayısı (adet/meyve) ve Çekirdek iriliği incelenmiştir.

Yapılan fenolojik gözlemlere göre en erken olgunlaşma; Hachiya çeşidinde (29.09), en geç olgunlaşma ise, Moralı tipinde (15.10) olmuştur.

Ortalama meyve ağırlığı bakımından, çeşitler arasında istatistiksel fark bulunmuş, en yüksek değer Moralı tipinden (104 g) elde edilirken en

düşük değer 07 TH 40 tipinde (49 g) görülmüş, diğer tip ve çeşitler bu iki grup arasında yer almıştır.

Proje sonunda verim bakımından da çeşit ve tipler arasında istatistiksel fark bulunmuş, en yüksek değer Fuyu çeşidinden (37 kg/ağaç) elde edilirken en düşük değer Hachiya (2 kg/ağaç) çeşidinde görülmüş, diğer tipler bu iki grup arasında yer almıştır.

Elde edilen ara sonuçlara göre; Fuyu çeşidinin, yörede alternatif bir ürün olabileceği, görülmüştür. Ancak;

Suptropik iklim bitkileri 2005 yılı grup toplantısında alınan karar gereği ülkesel bazda Trabzon hurması seleksiyon projesiyle entegre edilmesi kararlaştırılmıştır. Bu kapsamda; projenin mevcut haliyle ara sonuç raporunun hazırlanması, Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsünün selekte ettiği 60 tip ten en iyi değerleri veren 10 tipin de mevcut tip ve çeşitlere eklenerek Mart-2006 da yeniden deneme kurulması kararlaştırılmıştır.

7. LİTERATÜR LİSTESİ

- ALISTAIR, D. M., GEORGE, A. P. and COLLINS, R. J., 1995.** The cultivation of persimmon (*Diospyros kaki* L.) under tropical conditions. ISHS Symposium on Temperate Zone Fruits in the Tropics and Suptropics, 22-26 May, p: 11, Cairo, Egypt.
- ANONİM1, 2006.** <http://www.thehealthnews.org/tr/news/05/10/10/trabzon.hurmasi.html>
- ANONİM2, 2006.** http://www.karalahana.com/karadeniz/trabzon_hurma.htm
- CHILDERS, N. F., 1983.** Modern Fruit Science, Horticulturel Publications Ruggers The State University, New Jersey.
- GEORGE, A. P. and NISSEN, R. J., 1985.** The Persimmon as a Suptropical Fruit Crop. Queensland Agricultural Journal, Vol. III, No. 3.
- KITAGAWA, H. and GLUCINA, P. G., 1984.** Persimmon culture in New Zeland. New Zeland Department of Scientific and Industrial Research, DSIR Information Series No: 159, Wellington, New Zeland. 74.p.
- ONUR, S. 1990.** Trabzon Hurması. Derim 7 (1) : 4 – 47.
- ÖZCAN, M. 1994 a.** Karadeniz Bölgesinin Trabzon Hurması Üretim Potansiyeli. O.M.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi 9 (3) : 133-147.
- ÖZCAN, M. 1994 b.** Trabzon Hurması Yetiştiriciliği. I. Uluslararası Trabzon Hurması Yetiştirilmesi, İhracatı ve Sorunları Paneli – 2 Kasım 1994, Ünye, Türkiye. 18 s.
- SINGH, S., 1963.** Fruit culture in India. Indian council of agriculture research, New Delhi.
- YILDIRIM, O. 1996.** Bahçe Bitkileri Sulama Tekniği. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 1438, Ders Kitabı: 420, 188 s.

8. YÜRÜTÜCÜLERİN ÖZGEÇMİŞİ

Uz. Abdülkadir AKGÜN: 1965 Gaziantep'in Oğuzeli ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini aynı ilçede tamamladı. 1985 yılında başladığı Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümünü, 1989 yılında bitirdi. Yüksek lisans eğitimini, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümünde 2003 yılında tamamladı. Metropol Merkez Şehitkamil İlçe Belediyesindeki Park ve Bahçeler Müdürlüğü görevinden 1996 yılı Kasım ayında ayrılarak Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü Müdürlüğünde araştırmacı mühendis olarak başladı. "GAP Bölgesinde Yetiştirilen Mahalli Standart Üzüm Çeşitlerinin ve Islah Edilmiş Yeni Çeşitlerin Yoğun Yetiştiricilikteki Performanslarının Belirlenmesi", "Bazı Mikoriza Türlerinin Farklı Antepfıstığı Anaçlarının Kök ve Gövde Gelişimi Üzerine Etkileri (Tez Projesi)", "Bazı İncir çeşitlerinin Gaziantep Yöresine Adaptasyonu", "Bazı Trabzonhurma Çeşitlerinin Gaziantep Yöresine Adaptasyonu" projelerini lider olarak sonuçlandırdı. Halen "Organik Üzüm Yetiştiriciliği" projesini lider olarak yürütmektedir. AB Kırsal Kalkınma fonundan desteklenen "GAP Bölgesinde Modern Bağcılığın Geliştirilmesi" projesinde proje yürütücüsü olarak görev yapmaktadır. Bakanlığımızın değişik zamanlarda düzenlemiş olduğu, bilgisayar, istatistik ve yabancı dil kurslarına katıldı. Yabancı dili İngilizce olup, evli ve 3 çocuk babasıdır.

Uz. Mehmet UZUN: 1966 Yılında Gaziantep' in Oğuzeli İlçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini burada tamamladı. 1983 yılında O.D.T.Ü Meslek Yüksek Okulu'nda bir yıl okuduktan sonra Cumhuriyet Üniversitesi Ziraat Fakültesini kazandı. 1988 Yılında Bahçe Bitkileri Bölümünden mezun oldu.

1991 ile 1993 yılları arasında Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü'nde yardımcı araştırmacı olarak çalıştı. 1993 - 1995 yılları arasında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde görev yaptı. 1995 Yılından itibaren Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü'nde araştırmacı, yayın ve koordinasyon şube şefi, müdür yardımcısı olarak çalıştı. 1999 yılında K.S.Ü. Fen Bilimleri Ana Bilim Dalında **antepfıstığı** konusunda Yüksek Lisansını tamamladı. Evli, iki kız ve iki erkek çocuk babasıdır.

Dr. Yusuf AYDIN: 1964 yılında Gaziantep İli Nizip İlçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Nizip'te, lise öğrenimini ise Kahramanmaraş İHL'de 1983 yılında tamamladı. Aynı yıl girdiği Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Kültürteknik (Tarımsal Yapılar ve Sulama) bölümünden 1987 yılında mezun oldu. 1990-91 yıllarında 1 yıl süreyle Şanlıurfa Harran Ovası Arazi Topplulaştırma Projesinde Ziraat Mühendisi olarak görev yaptı. 1992 yılında İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğüne bağlı Karkamış Sivil Savunma Memuru olarak çalıştıktan sonra 1993 yılında aynı ilçede Tarım İlçe Müdürlüğü görevine atandı. Bununla birlikte, aynı ilçede 6 ay süreyle Kaymakam Vekilliği görevinde bulundu. 1994 yılı Kasım ayından bu yana Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü Müdürlüğünde çalışan araştırmacı, 1998 yılında yaklaşık 8 ay süreyle müessese müdür yardımcılığı görevini yürütmüştür. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümünde 1998 yılında "Antepfıstığı Çöğürlerinde Farklı Sulama Programlarının Gövde Gelişmesi ve Su Tüketimine Etkilerinin İrdelenmesi " konulu Master tezini, 2004 yılında ise "Antepfıstığında Farklı Su ve Azot Düzeylerinin Verim ve Periyodisite Üzerine Etkileri" konulu Doktora tez çalışmasını tamamlayarak mezun olmuştur. Halen aynı Enstitüde Dr. Ziraat Yüksek Mühendisi olarak görev yapmaktadır. Yurtiçi ve yurtdışında çeşitli kurslara katılmıştır.